

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Навчально-науковий Юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

КНИШ ВІТАЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

(методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентів
денної форми навчання)

Освітня програма «Міжнародне та європейське право»

Івано-Франківськ, 2022

УДК 34 [4:341.215.2]

ББК 67.51

Кн 53

Кн 53 Книш В.В. Правові засади інтеграції України до ЄС: *методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентів денної форми навчання за освітньою програмою «Міжнародне та європейське право» [текст]*. Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, 2022. 16 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника і призначений для проведення семінарських занять з курсу «Правові засади інтеграції України до ЄС».

В даних методичних вказівках прописані рекомендації для підготовки кожної з тем спецкурсу, література та нормативно-правові акти, завдання до семінарських занять, та інші наукові джерела, що сприятиме поглибленому вивченню та засвоєнню відповідних тем.

Методичні вказівки з дисципліни «Правові засади інтеграції України до ЄС» призначені для студентів, викладачів ВНЗ, а також усіх інших осіб, які цікавляться даною проблематикою.

©Книш В. В., 2022 рік

© Прикарпатський національний університет

ім.. Василя Стефаника, 2022

ЗМІСТ

4	Вступ	
	Плани семінарських занять	8
	Перелік джерел, рекомендованих для опрацювання тем курсу	14

Вступ

Узагальнення досвіду інституційно-організаційних засад інтеграції України та ЄС було і залишається важливою справою для низки теоретиків та практиків економічної сфери. Розбудова взаємовідносин України з ЄС розпочалась відразу після набуття Україною незалежності в 1991 році.

Рух був взаємним, зустрічним та двостороннім. При цьому, в першу чергу, увага зосереджувалась на формуванні нормативно-правових засад інституційної структури співробітництва, що зароджувалась, між Україною та ЄС.

В спеціальній літературі виділяють чотири періоди становлення взаємовідносин між Україною та ЄС, пов'язаних з підписанням Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і ЄС та їх державами-членами та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом:

1-й період – до підписання УПС (1991–1994 рр.);

2-й період – від підписання УПС до прийняття Порядку денного асоціації (1994–2009 рр.);

3-й період – підготовка до парафування, підписання, ратифікація та імплементація УА (2009 р. – до 24.02.2022 р.);

4-й період – з початку повномасштабної агресії росії відносно України, який ознаменував надання Україні статусу кандидата у члени ЄС (після 24.02.2022 – по даний час).

Усе вищенаведене потребує поглибленого вивчення зазначених організаційно-правових процесів у рамках даної навчальної дисципліни.

За результатами вивчення навчальної дисципліни на семінарських заняттях планується досягнення наступних компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні компетентності:

Здатність до критичного осмислення суспільних та галузевих процесів та явищ.

Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.

Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Здатність до безперервної самоосвіти та самовдосконалення.

Здатність здійснювати дослідження.

Здатність до міжособистісного та інтерактивного спілкування.

Уміння шукати й використовувати різні джерела інформації.

Навички роботи в комп'ютерних мережах та використання програмних засобів.

Фахові компетентності:

Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції.

Здатність виявляти проблеми правового регулювання і пропонувати належні способи і процедури їх вирішення, включаючи подолання юридичної невизначеності.

Здатність діяти відповідно до принципів верховенства права та законності.

Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення правових норм, а також знання практики їх застосування.

Здатність визначати факти, належні та прийнятні для юридичного аналізу ситуації.

Здатність застосування міждисциплінарного підходу в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

Знання системи права Європейського Союзу та розуміння її співвідношення з правовою системою України.

Застосовувати Європейську конвенцію з прав людини та основоположних свобод і прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

Здатність використовувати професійне тлумачення норм права в порівняльному взаємозв'язку щодо норм внутрішньодержавного і міжнародного

права.

Здатність проведення порівняльно-правових досліджень.

Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, включаючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та мотивованості.

Здатність використовувати міждисциплінарні знання для вирішення правового завдання.

Уміння розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

Давати кваліфіковану оцінку чинного законодавства і правозастосовної практики з позицій принципів верховенства права та законності.

Використовувати правові позиції Європейського суду з прав людини.

Оцінювати правильність використання юридичної термінології і демонструвати вільне володіння юридичною технікою.

Документально оформлювати прийняте рішення по юридичній справі

Демонструвати здатність генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

Застосовувати різноманітні способи усунення прогалин в законодавстві.

Самостійно готувати проекти актів правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

Створювати проекти нормативних правових і правозастосовних актів з урахуванням правил юридичної техніки і новітніх тенденцій вітчизняної та іноземної правотворчості.

Здійснювати юридичну кваліфікацію в нестандартних ситуаціях.

Самостійно формулювати актуальну наукову проблему і пропонувати наукові шляхи її вирішення.

Використовувати в професійній діяльності основні методи наукового пізнання.

Використовувати іноземні юридичні інформаційні ресурси.

Здійснювати самостійне наукове дослідження з актуальної юридичної тематики із використанням сучасних наукових методів.

Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження.

Створювати робочу групу (команду) для реалізації проекту, оптимально визначати функції окремих членів команди, створювати умови для вироблення загального командного рішення.

Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1 (2 год.)

ТЕМА 1. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ. ЄДИНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ВАЛЮТНИЙ СОЮЗ

1. Передумови інтеграційних процесів в Західній Європі та еволюція ідеї європейської єдності.

2. Інтенсифікація об'єднувчих процесів у Європі після Другої світової війни. План Шумана 1950 г. Поняття «комунітарний метод», його відмінність від методу міжурядового співробітництва.

3. Створення Європейських співтовариств (Європейського співтовариства з вугілля та сталі, Європейського економічного співтовариства, Європейського співтовариства з атомної енергії) як провідний напрямок реалізації європейської інтеграції після Другої світової війни.

4. Розвиток Європейських співтовариств у 1960-1980-х рр. Значення Єдиного європейського акта 1986 р.

5. Ідея створення Європейського Союзу (ЄС) та її втілення у Маастрихтському договорі 1992 р.

6. Реформування Союзу за Амстердамським (1997 р.) та Ніццьким (1999 р.) договорами. Хвилі розширення ЄС.

7. Проект Договору про запровадження Конституції для Європи 2004 р., причини його провалу.

8. Модернізація ЄС у зв'язку з набуттям чинності Лісабонського договору 2007 р.

Семінарське заняття № 2 – 3 (4 год.)

ТЕМА 2. ЧЛЕНСТВО В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Заняття 1

1. Правові основи членства держав у Європейському Союзі.
2. Вимоги до держав, які бажають вступити до ЄС.
3. Юридичний статус і зміст формальних вимог, які закріплені в Договорі про ЄС та Копенгагенських критеріях членства 1993 р.
4. Процедура набуття членства в ЄС, її стадії.
5. Правова природа та зміст договорів про приєднання (вступ) нових держав-членів.

Заняття 2

1. Питання про вихід з ЄС.
2. Правові підстави та процедура призупинення деяких прав держав – членів ЄС.
3. Правовий статус держав-членів ЄС.
4. Вплив європейської інтеграції на обсяг суверенних прав держав-членів ЄС і їх здійснення.
5. Виконання державами-членами зобов'язань за установчими договорами ЄС: принципи лояльності та солідарності.
6. Посилене співробітництво: умови та процедура участі держав-членів.

Семінарське заняття № 4 – 5 (4 год.)

ТЕМА 3. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ, ЇХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Заняття 1

1. Набрання членства у ЄС – пріоритет зовнішньої політики України, визначений на законодавчому рівні.
2. Встановлення дипломатичних відносин України із Європейськими співтовариствами 1991 р.
3. Передумови укладення Угоди про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною 1994 р., набрання чинності Угодою. Цілі Угоди, організаційні заходи, передбачені Угодою.
4. Указ Президента України «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» 1998 р.: загальна характеристика.
5. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» 2004 р.: загальна характеристика.
6. Ступінь виконання Україною вимог, які висуваються до держав-кандидатів на вступ до ЄС.

Заняття 2

1. Щорічні саміти «Україна – ЄС», їх юридичні наслідки.
2. Передумови укладення Договору про асоціацію між Україною та ЄС: історичні передумови.
3. Поняття «асоціації», приклади існування Угод про асоціацію.
4. Переговори щодо створення зони вільної торгівлі.
5. Поняття зони вільної торгівлі.

6. Аналіз Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Семінарське заняття № 6 – 7 (4 год.)

ТЕМА 4. ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Заняття 1

1. Участь України в агенціях і програмах Європейського Союзу.
2. Участь України у програмі ЄС «Європейська політика сусідства»: мета, цілі.
3. Двосторонній план дій Україна-ЄС. Участь України в ініціативі ЄС «Східне партнерство»: природа, цілі, формати діалогів.
4. Співробітництво України та ЄС в рамках Європейської політики безпеки та оборони.
5. Угоди «Про визначення загальної схеми участі України в операціях ЄС з врегулювання криз» та «Про процедури безпеки, які стосуються обміну інформацією з обмеженим доступом» 2005 р.: загальна характеристика.
6. Торговельно-економічне співробітництво України та ЄС.

Заняття 2

1. Співробітництво України та ЄС в енергетичній сфері: приєднання України до Договору про заснування Європейського енергетичного співтовариства.
2. Співробітництво України та ЄС у сфері юстиції і внутрішніх справ. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво 2009 р.

3. Угоди про спрощення оформлення віз та про реадмісію осіб 2007 р. Безвізовий діалог з ЄС. Візова політика ЄС. План дій з лібералізації візового режиму між Україною та ЄС.

4. Співробітництво України та ЄС у галузі транспорту. Спільний авіаційний простір між Україною та ЄС.

5. Співробітництво України та ЄС в сфері екології: зв'язки із Європейським екологічним агентством.

6. Створення Регіонального екологічного центру України. Угода про асоціацію між Україною та ЄС.

Семінарське заняття № 8 – 9 (4 год.)

ТЕМА 5. АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Заняття 1

1. Правові засади адаптації законодавства України до *acquis communautaire*.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

3. Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу».

4. Програма адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

5. Етапи адаптації українського законодавства, їх задачі та пріоритетні сфери адаптації.

Заняття 2

1. Механізми адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

2. Центральні органи державної влади, відповідальні за адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

3. Координаційна рада з питань адаптації законодавства.

4. Міністерство юстиції України як спеціально уповноважений орган державної влади у сфері адаптації.

5. Юридична експертиза проектів нормативних актів на предмет відповідності: процедура, юридичні наслідки.

6. Особливості застосування адаптованих норм права ЄС у національному правопорядку України.

Перелік джерел, рекомендованих для опрацювання тем курсу

1. Гердеген М. Європейське право: пер. з нім. К.: К.І.С., 2021. 524 с.
2. Дайнен Д. Дедалі міцніший Союз. Курс європейської інтеграції / пер. з англ. М. Марченко. К.: К.І.С., 2006. 699 с.
3. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції: моногр. / за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. К.: Право України, 2012. 336 с.
4. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2019 рік. Результати та плани. Україна – Європа. URL: http://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/zvit_implementation-2019-4.pdf
5. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: моногр. / під ред. І. В. Яковюка. К.:Право України, 2012. 208 с.
6. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: моногр. Х.: Право, 2010. 360 с.
7. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: посіб. / за ред. Л. В. Губерського. К.:Знання, 2009. 75 с.
8. Кравчук І. В. Гармонізація національних правових систем з правом ЄС. К.: Слово, 2004. 319 с.
9. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти): моногр. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. 304 с.
10. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу: пер. з англ. К.: К.І.С., 2021. 446 с.
11. Назаренко М.О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України: дис. кандидата наук з держ. упр. за спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» // Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентіві України. Одеса. 2014. 238 с.
12. Право Європейського Союзу: навч. посіб. / за заг. ред. Р. А. Петрова. – 2-ге вид. К.: Істина, 2020. 376 с.

13. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. В. І. Муравйова. К.: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.

14. Правова природа Європейського Союзу // Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. / М. С. Горшенцова, К. О. Закоморна, В. О., Ріяка та ін.; за заг. ред. В. О. Ріяки. 2-ге вид., допов. і переробл. К.: Юрінком Інтер, 2006. С.236-240.

15. Прокопенко Л. Л. Розвиток інституційної основи співробітництва України та ЄС // Аспекти публічного правління. Том 6. № 3. 2008. 3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page/.

16. Тюшка А. Договір про конституцію для Європи: генезис, юридична природа, політична цінність: моногр. К.: К.І.С., 2007. 228 с.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL: www.ombudsman.gov.ua
3. Президент України. URL: <http://www.president.gov.ua/>
4. Рада національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rainbow.gov.ua>
5. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
6. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
7. Міністерство юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua>
8. Судова влада України. URL: www.court.gov.ua
9. Конституційний Суд України. URL: www.ccu.gov.ua
10. Державне підприємство «Українська правова інформація». URL: <http://ovu.com.ua>
11. Інформтехнологія (НАУ). URL: <http://www.nau.kiev.ua>

12. Нормативні акти України. URL: <http://www.nau.odessa.ua/naucdshop>
13. Національна бібліотека ім. В. Вернадського.
URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
14. Офіс Ради Європи в Україні. URL: <http://www.coe.kiev.ua/hr/index.htm>
15. Сайт Європейського Союзу. URL: <http://www.europa.eu.int>
16. Сайт представництва ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua>
17. Контакти агенцій ООН в Україні. URL:
<http://www.un.org.ua/ua/contacts/>
18. Доступ до законодавства Європейського Союзу. URL: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>.